

Inserati se sprejemajo in veljajo
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
16 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
cena primerno smanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, ne frankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema upravništvo
administracije in ekspedicija na
Starem trgu št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Bregu hišna
št. 190.

Izhaja potrikrat na teden in sicer
v torek, četrtek in soboto.

O minulem deželnem zboru kranjskem.

Deželni zbori po Avstriji so zdaj res malo več, kakor skupščine, ki imajo potrjevati deželnih odborov račune za preteklo in prihodnje leto. Sem ter tje imajo pretresati še kako deželno postavbo administrativnega pomena. Daljega področja jim vsaj letos ni pripustilo ministerstvo, ker je zborovanje jim tako skrčilo, da so komaj komaj mogli izvršiti deželno-gospodarska dela. Že ko so zgubili po državnem zboru moč voliti v državni zbor svoje poslance, zgubili so največji del svoje vrednosti, ker jim tako ni nič več mogoče neposredno sodelovati pri državnih zadevah. Pri volitvah državnih poslancev so puščeni na stran, vrh tega jim dneve zborovanja še tako skrčijo, da res ni mogoče jim pečati se z drugim, kakor s pregledovanjem deželnih proračunov in računskih sklepov.

Deželni zbor kranjski je enako drugim imel nakazano pot (gebundene Marschroute), a vendar je — morda proti volji ministerstva — našel še nekaj časa za druge še važnejše reči, kakor so računski sklepi in proračuni, ki si kolikor toliko ostajajo vedno enaki, če država ne trešči s kako novo potrebnostjo vmes, ali z drugimi besedami: če ni treba povikšanja davkov za take reči, ki jih je država od sebe vrgla in prepustila deželam, kakor šolstvo, občinsko varnost in še marsikaj drugega. Če ravno je bilo tedaj zborovanje kranjskega zbora jako kratko, je vendar dovršil zbor ne le svojo po ministerstvu mu nakazano računsko nalogo, ampak sklenil je tudi dve za deželo jako važni napravi, namreč ustanovo začasnega popotnega učitelja kmetijstva in zidanje posebne norišnice.

Da je kmetijstvo po Kranjskem o vseh svojih strokih v jako slabem stanu, kdo bo to tajil? Kdo bo dalje tajil, da po tem ne trpé samo kmetovalci, ampak tudi dežela in država, kajti čim boljje stoji kmetovalec, tem boljje državna blagajnica, v katero on gotovo največ zmeče. Naša kmetijska družba, kar ji je tajnik gosp. dr. Bleiweis, gotovo veliko stori za kmetijstvo, kteremu naklanja izdatne podpore od ministerstva. Ali podpore, če bi bile še tako velike, ne dosežejo svojega namena popolnoma, zlasti če manjka potrebnega poduka. Naš kmetovalec ni zabita glava; če ravno je tu pa tam kateri, ki se drži starega kopita in misli, da je to, kar je bilo pred 30 ali celo 40 leti dobro, tudi zdaj dobro, je vendar večina jih, ki so po britkih skušnjah spoznali, da po starem ne gre, da mora kmetijstvo jim več nesti, kakor je neslo njihovim pradedom, ako hočejo o sedanjih časih shajati.

Samí o sebi pa ne morejo uganiti, kako bi ravnali, da bi imeli več dobička od kmetijstva, živinoreje itd. So sicer šole, ali deloma priprosti učitelj, ki je svojo vednost prejel le od neizkušenih učenikov, sam dobro ne razume, ker se s kmetijstvom navadno ne peča, deloma prodaja svoje pičlo in pomanjkljivo znanstvo mladini, ktere večji del to, kar v šoli sliši, naglo ali vsaj do tje pozabi, ko postane iz dečka gospodar. Pa če bi tudi poduk bil dober, če bi ga učenec tudi prav ohranil, predno postane sam kmetovalec, je to, česar se je učil, že zastarano, ne velja več, kajti v 10. do 15. letih se dandanes vse prevrže, nove iznajdbe prekose vse, česar se je v mladih letih naučil.

Pameten človek bo tedaj lahko umel, da je treba posebno odraščanim kmetovalcem pod-

uka v kmetijstvu in živinoreji, kterega pa morejo dobiti le po učitelju, ki pride k njim v njihov kraj in njim na mestu razkazuje, kako obdelovati polje, vinograde, senožeti, vrte itd., ker je to obdelovanje po krajnih in talnih lastnostih različno. Tedaj je večina deželnega zbora gotovo vstregla vsi deželi z ustanovo takega učitelja.

Druga važna zadeva je naprava posebne norišnice, ker zá-njo v deželni bolnišnici ni več prostora. Žalostno je sicer to, da če dalje več ljudi zblazni, ali ker se to godi, mora dežela skrbeti za to, da jih pospravi po varnih in primernih prostorih ne le, da varuje druge ljudi pred onimi izmed njih, ki so besni, tedaj nevarni, ampak da se jih po primernem ravnanju tudi kolikor mogoče ozdravi. S tem se služi ljudoljubju, ljubezni do bližnjega, pa tudi deželi in občinam se zmanjšajo stroški, kajti — kakor je dr. Bleiweis resnično opomnil — čim dalje je blazni v norišnici, tem več stane deželo. Za tako norišnico je pa posestvo na Studencu, ki ga je dežela že kupila, prav kakor nalašč, tam se dá tudi najceneje napraviti norišnica taka, ki bo ne le za sedanje potrebe, ampak za več rodov. S tem, da je večina deželnega zbora privolila v zidanje norišnice, je gotovo zadelo pravo in ravnala na korist dežele.

Ti dve dobroti je skazala večina deželnega zbora še v zadnjem zborovanju šestletne dobe naši deželi. Ni tedaj dvoma, da ji bo narod naš za to hvaležen in spoznávši, da res narodnjaki skrbje za njegov blagor, o prihodnjih volitvah poslal le narodne zastopnike v zbor.

Narodna večina deželnega zbora kranjskega je tedaj pokazala z dejanjem, da to,

Kralj Dimitar Zvonimir in njegova doba.

(Dalje sledi.)

Hrvati in Latinci za Dimitra Zvonimira.

Velika in dolgotrajna borba, ki je trajala nekoliko stoletij med Hrvati in Latinci radi slovenskega bogoslužja, bila je že za Krešimira Velikega dovršena. Ta borba je bila bolj značaja narodno-kulturnega, nego li cerkvenega. Tukaj ni šlo samo za porabo slovenskega jezika v cerkvi, nego tudi za prevlado hrvatskega življa nad latinskim. Da so hrvatski škofje vspeli ter se otresli vrhovništva spletskega nadškofa, bila bi v poznejših časih ostala hrvatska narodna cerkev čvrsta podloga za politični in duševni razvoj Hrvatske v Dalmaciji.

Ali v zboru spletskem l. 1059. zadal je Krešimir Veliki Hrvatsku smrtno rano, od koje se do dandanes še oporavila ni. Hrvatski narod je podlegel popolnoma latinskemu, ter je bil za vekove odsojen na duševno mrtvilo. Po smrti Krešimira IV. poskusilo je sicer

plemstvo hrvatsko, da se z izborom kralja Slaviča še enkrat povzdigne nad Latine, ali ta odpor je potrajal prav malo časa. Čim je Dimitar Zvonimir hrvatski prestol zasedel, začela je narodna kultura hrvatska zopet padati.

Za vladanja Dimitra Zvonimira zadobili so Latini v državi hrvatske velik ugled, ter je začel hrvatski narod počasi tudi v političnem obziru propadati. Že vsled one ozke zveze z rimskim papežem je bil Zvonimir prisiljen, da prijateljuje z Latinci, a posebno z zastopniki njihovimi — visokimi dostojanstveniki cerkvenimi. In zares, nikdar ni dalmatinsko svečenstvo tako odločno vplivalo na politični život države hrvatske, kakor za Zvonimira. To nam posebno pokazuje mogočni in umni nadškof spletski Lovro. Ta mož stoji vedno pri kralju, svetuje mu in ravna sodbino njegove zemlje. Kralj se mu je čisto poveril, poslušal ga v stvarih duhovnih in posvetnih, ter ga celo imenuje s častnim imenom, „očetom duhovnim“. Čini se nekako, da se je ta imenitni nadškof s svojim vplivom povzdignil nad kralja in celo nad bane in vojvode, ki so

dozdej bili prvi svetovalci hrvatskih kraljev. Nima niti spomina, da bi se bil za Zvonimira kateri ban v javne posle vmešal. A pa tudi Zvonimiru je bilo mnogo za nadškofa Lovrenca. Da si ga je mogel za prijatelja vzdržati, nadaril ga je z raznimi darovi, poklonil mu je celo županijo cetinsko na vse veke.

Zraven nadškofa zadobili so tudi ostali škofje veliko moč. Spominjajo se posebej še ti le škofje: Teodosij in Praestancij v Belgradu, Ivan v Trogiru, Štefan in Andrej v Zadru, Vasilij na Osoru, Gregor in Vitalj na Rabu, Peter na Krku, Tormin v Ninu, končema Gregor in Peter v Kninu. Vse te škofje je Zvonimir posebno odlikoval, tim bolj, ker je po njih ljubezen in privrženost dalmatinskih Latincev zadobil.

Vpliv latinskega svečenstva, a še več pa je učinila ozka zveza Dimitra Zvonimira z evropskim zapadom, da se je starodavno državno življenje v Hrvatske znatno spremenilo. Zvonimir je ljubil posebno zapadne forme in uredbe ter jih začel v svojih zamljah vjavati. Za poprejšnjih hrvatskih kraljev ni bilo nobene

kar obeta, tudi res spolnuje, da tedaj ne lovi volilcev na limance, kakor nemčurska, s sladkimi besedami. V vsi šestletni dóbi zborovanja se je trdno držala, krepko branila narod, potezala se za njegove pravice. Zgubila je med tem več svojih junakov, med njimi vodji dr. Tomana in dr. Costo; ali dasiravno jo je ta zguba hudo zadela, vendar ni opešala, niti zgubila poguma, kar pričajo njena dela.

Prva prikazen v našem zboru je gotovo naš oče, dr. Jan. Bleiweis. On prekosi ne le vse nasprotnike, ampak je tudi med svojimi prvi, z njim se v zbornici ne more nobeden meriti. Čeravno mu je že let breme težko, duh mu je vedno mlad, kedar gre za korist naroda, ima on pogum mladenčca v najkrepkejših letih. Ko on začne govoriti, utihne vse in posluša, še celo nemčurji, ki navadno vhaajo iz zbornice, kedar jim kak drug naroden poslanec grenke soli, sede tiho in mirno na svojih sedežih in poslušajo pazljivo dr. Bleiweisa. On je tudi letos zastopal gori omenjeni za deželo važni zadevi in ustavljal se napadom nasprotnikov s takim vspehom, da je zmagal s pomočjo svojih tovaršev — narodnjakov. S tem, da to o dr. Bleiweisu obširneje pišemo, pa nočemo nazaj stavljati zaslug drugih narodnih poslancev; vsi so se letos vrlo držali, videlo se je, da je vsakemu izmed njih prva skrb bila blagor naroda, ki jih je v zbor poslal. Zato smemo po vsi pravici zadovoljni biti z njimi vsemi in želeti, da bi tudi prihodnji zbor bil sestavljen iz takih narodnih možakov. Slava jim!

Razgled po svetu.

II.

Z druge strani je pa treba tudi neprijatelje ruske dovoljno oceniti, piše „Čech“ dalje, ker je podcenjevanje neprijatelja šestokrat pogubno. Ko je početkom l. 1866 grozila prusko-avstrijska vojska, bili smo skoraj vsi: od Benedeka do poslednjega prostaka in od ministerskega predsednika do poslednjega delavca prepričani, da Pruse izženemo in potolčemo s — holmcicami.

Tačasni „Vaterland“ je prinesel s peresa znanega publicista in sodelavca pri tem listu, rodом Prusa, statističen izkaz pruske armade s pristavkom, da ne bo tako lahka naša zmaga, kakor si morebiti mislimo. Za tega del je nastal strašen ropot na ubogi „Vaterland“ in

še ubožnejega Prusa, tako da je „Vaterland“ precej po tem, da bi se pred celo Avstrijo ne kompromitoval, oznanil, da je od tega dne omenjeni Prus prenehal biti člen vredništva in da je zrušil list z njim vsako zvezo. In glej, kako smo bili strašno goljufani in podučeni! Naj nas gorke simpatije do slovanske in krščanske moči ne zavedo, da bi premalo cenili njene neprijatelje. Kdo bi se bil n. pr. nadjal, da se bo slaba Turčija postavila na enkrat tako moško in pokazala tako bojno moč in silo? Ali v trenutku, ko se je Srbija vdeležila boja za „krst častni“ in ko so začeli prihajati iz Ruskega Kozaki a iz Angleškega dostojniki s šterlingi in tačas se je že zlasti bojevala Angleška z Rusko in ko je bila v poslednjem boji pri Aleksinci premagana Ruska a ne Srbska: — (odtod morebiti ta razjarjenost Ruske na ubogo Srbsko!) — osupnila nas je turška vojska. To si je tudi Rusija dobro zapomnila in se bo vedela po tem ravnati. Zgodovina nam kaže zgledov dosti in dosti, kaj vse zamore storiti mal narod ali še celo kateri posamezen kraj v obupnosti. Kako dolgo n. pr. se je branila Karthago ali Numantia Rimljanom! Nekoliko bokelskih vasí je zadrževalo cel avstrijski armaden odelek in poveljništvo je imelo dosti opraviti, da je rešilo le svoje — nosove. Treba nam je poznati tudi trdno voljo in srčnost angleško-germanskega plemena. Če prehodi človek Angleško od kraja do kraja, se prepriča o bistrournosti in vztrajnosti tega naroda. Znano je, da je Carigrad ključ do svetovne vlade in do svetovne kupčije. Anglež bi raji pripustil razrušiti London, Manchester, Liverpool, Edinburg in Bristol, raji pozabil vsa imena prirojenih kramarskih milijonarjev, nego bi pa pripustil Carigrad sovražnim Rusom. Angleško brodarstvo je zmožno Carigrad pred celim svetom ubraniti in zato gleda do sedaj z navideznim mirom rusko početje.

Kdo vé dalje, kako daleč sega Bismarkova neutraliteta in ne misli li Avstrija vzdigniti armade v trenutku, ko bi stala ruska vojska pred carigrajskimi vrati. A nobeden ne more dvomiti, da bi ne bila Avstrija v tem času za vzdig pripravljena.

Če pa pride kedaj ruska vojska zmagovito čez Balkan in Kavkaz do Carigrada, potem nastane gotovo strašen svetoven metež. Zato se že sedaj močno govori, da misli Angleška — zasesti Carigrad — za vselej, predno Rusi

do tje prodero! Kaj bi pa hasnil Rusom Balkan brez Carigrada in dardanelske ožine, razuu če bi s tem hoteli ohromiti Avstrijo za vselej? Če pa Angleška zasede Carigrad z okolico na obeh bregovih v Evropi in Aziji, gredo pa lahko Rusi brez opoviranja dalje in dalje na jug proti Jeruzalemu in od tod dalje na jugozahod do sueškega prekopa, obvladajo malo Azijo in morebiti po zgledu Napoleona I. tudi Egipt. Angleške kupčiji bi se storila velika rana že s tem, ako bi se Ruska polastila male Azije, koliko večji pa s tem, če bi bil za njo zgubljen preplav sueški, ki se da rešiti edino le z dragim Gibraltarom — s Carigradom.

Konečno moremo opozoriti čitatelje tudi na prostomavtarje. Znano je, da je bil v njihovih ložah že naprej določen padec Napoleona III., in znano je tudi, da se jim je Bismark s Pruskim vred prodal, kakor poprej Napoleon. Za Sedan je mogel začeti boj proti Rimu. Tudi Bismark je orodje bratov zidarjev. Da bi pa bili zidarji pripravljeni storiti kaj za svobodo krščansko proti islamu, ne misli noben katoličan. To razvidimo iz ropota in kričanja naših zidarskih novin, t. j. židovsko-liberalnih listov. Zidarji niso zavezniki Rusije, zatoraj bo imela marsikaj z njimi opraviti. Mej tem, ko se vsa Evropa oborožuje, tudi bratje zidarji niso brez dela. Pred nekoliko dnevi je prišla mej svet po nepazljivosti nekterih skrivnih udov namera laških petrolejnikov. Njih bratje nihilisti na Ruskem so tudi dobro vrejeni. Na Španjskem, Francoskem, Nemškem in tudi na Avstrijskem delajo že ti junaci z matematično gotovostjo. Kakor oba Napoleona, tako si prizadeva tudi Bismark se osvoboditi iz zidarskih mrež; ali zastoj je vsaki trud, ker kdor se je prodal hudiču, mora poginiti. Naj se vrti in vije, kakor če, naj se oddaljuje in zakriva z boleznijo, ali koračiti mora po poti, ktero so mu odkazali zidarji. Tudi njegov stalni strah pred zločini ni čisto prazen. Orsinijeve bombe so prepričale tudi Bismarka, da se ni dobro norčevati s tacimi brati.

Če ima tedaj Rusija namere na Carigrad — kar je gotovo — naj se le pripravi na velike boje, iz katerih je pa zelo dvomljivo, da bi zmagovito izšla. Za korist človečanstva sploh in civilizacije posebej bi bilo naj bolje, da bi se odrekla Rusija takim željam. Naj si prisvoji nekaj balkanskega polostrova ali ustanovi naj se tudi nekaj neutralnih in neodvisnih držav, kakor so Rumunija, Srbija in Črnagora;

razlike med plemstvom; za Zvonimira pa se deli hrvatsko plemstvo kakor zapadno feudalno plemstvo prvokrat na več razredov, na barones, primates, comites. Ravno tako se je začel umikati starohrvatski naslov „župana“ latinskemu „comes“. Od hrvatskih županov se spominjajo za Zvonimira sledeči: Dobrila htievanski, Pribina cetinski, Jurina kninski, Visena poljički, Adam in Jure ninski, Strezinja bibrirski, Desimir krbavski in Vličina zagorski. Zraven „comites“ ali županov spominjajo se še tudi podžupani in stotinci, a po dalmatinskih mestih „sodci“ ali „judices“.

Banska čast je v tem času jako mnogo izgubila. Bani hrvatski, kakor Peter Svačić, potem Dragosta ban, spominjajo se sicer v listinah, ali niso nič več prvi dostojanstvenici države hrvatske. Mesto njih sta postala jako ugledna dva nova činovnika kraljevska. Jakob vojvoda pomorski (ali Morjana), in kraljevski namestnik ali vikar Pribimir. Pa tudi škofje dalmatinski so bili od zdaj posebno ugledni. Zdobivši dalmatinska mesta in utoke uredil je Zvonimir hrvatsko brodarstvo ter mu postavil

posebnega župana ali admirala, ki ni samo mornarici zapovedoval, nego bil tudi zajedno vrhovni upravitelj primorskih in pomorskih strani. Pomorski župan Jakob je bil tako važna oseba v Hrvatskeji, da je celo vojvodski naslov dobil. On je prebival navadno v Solinu ter je bil v primorskih predelih kraljevski namestnik (1076–1088.) — Ko je Zvonimir l. 1076 daroval samostanu nunskega sv. Benedikta v Solinu nekoliko zemlje, naložil je on županu Jakobu, da preda predstojniku tega samostana podarjene zemlje. Kasneje je predsedal Jakob v ime Zvonimirovo raznim sudom v Spljetu ter izdajal odloke in obsodbe. Ko je Zvonimir na stare dni pobojeval, ni hotel nobenemu banu poveriti uprave svoje države, nego si je imenoval posebnega vikarja Pribimira. Ta Pribimir je l. 1086 izdajal in potrjeval povelja v imenu kralja in gospodarja svojega.

Preustrojiši državne uredbe zemlje hrvatske po vzoru zapadnem trudil se je Zvonimir tudi za večjo kraljevsko moč kakor zapadni vladarji. Pred njim so bili hrvatski

kralji samo prvi med velikimi župani ter niso mogli nič izvesti brez dovoljenja svojih drugov. Zvonimir pa bi se imenoval „kralj po milosti božji“ ter vpraviljeval z državo trudeč se vso oblast v svojih rokah zediniti. On je preobrazil za svojega vladanja hrvatsko zemljo v popolno feudalno kraljevino. Po dvorskih uredbah ostalih zapadnih kraljev uredi tudi on svoj dvor. Imenoval si je svoje dvorske častnike in sicer: Dominika in Jakoba za peharnika, Davorada za dvornika, Ivana za štitonošo, Mužika za posteljnika in Viso za stolnika. V njegovej dvorskeji kancelariji je bil pisar pop Teodor, ki je po nalogu in želji svojega vladarja pisal in odpravljaj razna povelja. Zvonimir si je dal tudi poseben pečat napraviti; le ta se tako-le opisuje: „Sred pečeta je vrezana slika kralja Zvonimira kako sedi na prestolu. V desnej roci drži na palčici lilijo, a v levi okrogel kip in lok. Okoli slike so vrezane zraven slike križa sledeče besede: Zvonimir, kralj Dalmatincem in Hrvatom“. Nov život in pravac hrvatske države vidi se tudi v tem, da je Zvonimir stare kra-

Carigrad z ozemljem naj bi pa postal mejnarodno pristanišče. Le na ta način bi se ustavilo daljno prelivanje krvi in kaljenje svetovnega miru.

Tako smo prišli sedaj do jedra našega članka. Naj se konča vojska med Rusi in Angleži tako ali tako in naj premaga izmed njih, kateri koli če: reč križa, reč katoliška bo s tem zmiraj na dobičku. Nikdar ne smemo pozabiti, da se godi vse na svetu le z dopuščenjem in delovanjem božjim. Evropska diplomacija reče lahko o sebi z Mefistom, da je del one moči, koja hoče vselej slabo, a vendar le — po naredbi božji — dobro dela. Naj že premagajo Rusi in Angleži, to je gotovo, da pade moč polumesčeva za zmiraj in da vzide na Balkanu solnce občinske in verske svobode. Gospod se je konečno usmilil in hoče rešiti balkanske narode 500letnega jarma in islamovega prokletstva. Zopet se bo zasvetil križ na hramu božje modrosti. Ne bo vladal tam ne turški čibuk, ne ruska knuta in ne angleška palica, ampak vse bo novo. Nobena velemoč ne bo smela in ne bo mogla vvesti na Balkanu suženjstva podobnega turškemu. Potem se odpre katoliški cerkvi nov obširen delokrog. Katoliški misijonar se bo skušal z angleškim in ruskim; katoliški duhoven z ruskim popom in jezuit z ruskim in grškim mnihom in katoliške milosrčne in šolske sestre z ruskimi kaludjerkami; stopilo bo v duhovni boj katolištvo z ruskim in grškim razkolništvom in kdo bo zmagal, ni dvomljivo. Bog je to tako naredil, da se bode dve največji razkolniški državi, Rusija in Anglija, pripravili za polumesčevo dedšino in da pride korist tretjemu — cerkvi katoliški, naj je Bismarku všeč ali ne.

Zločine katoliški cerkvi storjene od obeh in od islama si kaznuje jeden na drugem in plačali si jih bodo do zadnjega vinarja. Vsako razkolništvo, bodi si rusko, nemško ali angleško, da se vzdržati v navideznem življenji le z magnetizovanjem državnega pokroviteljstva. Samo katoliška cerkev preganjana in jedino pravoverna ima v sebi nevidljivo moč in le ta zamore obvladati svet. „In to je zmaga, koja premaga svet, naša vera. Kdo je, kateri premaga svet, če ne kdor veruje, da je Jezus Sin Božji“. Izhodni narodi so bili strašno kaznovani, ker so se posmehovali stoletnim Kristusovim resnicam in dobili so za sladki in lahki jarem Kristusov trdi in kruti jarem,

ljevske dvore v Belgradu (v hrvatskem Primorju) zapustil ter si novo prestolico izbral. On je prebival večidel v Solinu zraven prijatelja si nadškofa Lovreta; tukaj v kraljevskem dvorcu postavil si je svoj „kraljevski prestol“. Redko kedaj bi on obiskal ostala mesta, kakor Šibenik in Nin. —

Starodrevni život hrvatske kraljevine se je tedaj za Zvonimira popolnoma preobrazil. Hrvatski narod in njegovi zastopniki so se zanemarili, a na krmilo so stopili Latini in njihovi boljari. Le ti so postali vladajoči razred. Hrvati pa služeči in robski. Zvonimir se je rajše podvrgel latinizmu, nego da hrvatska država postane plen grabežljivih sovražnikov. Ali ako je imel hrvatski narod državno propasti, ne bili častneje bilo, da je slavno na bojnem polju propal, nego li da se je dobrovoljno pripognil pod jarem tujca?

Stara kronika hrvatska hvali Zvonimira, da je bil pravičen in da ni mogel zla videti. O tem nam svedoči dva slučaja. Enkrat je poskusil brilirski župan Strezinja, da belogradskemu samostanu sv. Ivana vzame neko

islamov. Sužnjost krščanska je trpela skoraj ravno tako dolgo, kakor sužnjost babilonska, namreč 70letnih tednov. Vzšla bo pa tudi tu jeruzalemska slavnost in izdal se bo velik hram, hram pomirjenja in spojenja obeh cerkev. Ta rod morebiti še tega ne učka ali poznejši rod bo gotovo doživel preserčno dobo, ko bo rimski papež popotval po zgledu svetega prednika Martina v Carigrad — ali ne, da bi tam prejel mučeniški venec, ampak, da bo v hramu svete Modrosti zavolj sprave in nerazločljive zveze zapel preslavno: Te Deum! Zatoraj čemo mi slediti z blagimi občutki predstoječi veliki boj za svobodo križa v svetem upanju, da vsakteri vojak, ki prelije v ta namen svojo kri, dobi kakor božji bojevalec venec večne slave. V to pomozi Bog!

Politični pregled.

V Ljubljani, 2. maja.

Avstrijske dežele.

Z Dunaja smo dobili sledeči telegram prepozno za zadnji list: „Shod katoličanov sijajen. Čez 3000 vdeležnikov, 10 škofov. Pozdrav Pergegov vzbudil veliko navdušenost. Predsednik je bil izvoljen grof Egbert Belkredi. Svetemu očetu telegrafiralo. Pozdravov došlo iz vseh krajev Avstrije, Nemčije, Italije, Francije, od duhovščine Kranjske, knezoškofa krškega, društva kozjskega.“

V **Pešti** so zdaj velike slovesnosti na čast Turškim „softam.“ Da bi le prijatelji Turkov ne znoreli!

Vnanje države.

Z bojišča je najvažnejše to, da je Rumunija napovedala Turku vojsko. Turki so neki vzeli dva rumunska parobroda. Tudi Srbija sklicuje 6 brigad narodne vojske do 10. t. m., da bodo zasedle trdnjavo Kladovo, Njegin in Zajčar. V Bosni in Hercegovini spravljajo Turki mohamedance od 16. do 60. leta v orožje, kar pomeni boj za vero Mohamedanov. V Krf je prijadralo pet angleških oklepnihih ladij. — O večih spopadih med Rusi in Turki do danes še ni nobenega poročila, pač pa so se Črnogorci in hercegovinski ustajniki sprijeli s Turki ob Nevesinji. Turki so se umaknili, zgubivši nekoliko mož. — Rusija je poslala Črnigori in Srbiji izdatne svote denarja.

V **Rimu** je glasoviti Tognetti, kateri

zemljišče. Vsled tega se porodi pravda med Strezinjo in opatom tistega samostana, po imenu Petrom. Obadva sta odšla v Nin, pred Zvonimira na sodbo. Ko sta se obadva pred kraljem iztožila, izrekel je peharnik Dominik v ime Zvonimirovo obsodbo, da dotično zemljišče ostane tudi za naprej samostanu sv. Ivana.

Pri drugi neki priliki je podelil kralj Zvonimir svojemu ujaku Streisatu nekaj zemlje okoli Mosora na doživotno vživanje. Zvonimir je mislil, da so te zemlje kraljevske ter da ima po tem pravo ž njimi po volji razpolagati. Ali te zemlje so bile svojina samostana sv. Petra pri Solinu, pa ko je Streisata hotel s silo te zemlje osvojiti, odšel je opat tega samostana v Šibenik pred Zvonimira. Ko mu tukaj dokaže, da je samostan sv. Petra te zemlje kupil, opozval je Zvonimir svojo drovnico, ter se zagrozil vsim, ki bi se podstopili osvojati svojino tega samostana.

[(Konec prihodnjic.)]

je — najhujši protivnik papeštvu — preklinjal Boga, cerkev, vernike in na čelu bil vsemu protikatoliškemu počenjanju, umrl v bolnišnici za rakom na jeziku.

Na Angleškem se duhovni in neduhovni vnemajo za cerkveno papeževu samostojnost. Kardinal Manning je zbral bil po beli nedelji v torek vse katoliške škofo angleške v svoji stolnici, in po vseh cerkvah v Londonu se nabirajo podpisi in Petrovi noviči za škofovsko 50letnico papeževu, in v Rim odidejo 4. t. m. po katoliškem društvu zbrani romarji.

Iz Berolina je profesor slovanskega jezikoslovja gosp. Vatroslav Jagić sprejel poziv na vseučilišče v Odeso, kamor se torej preseli.

Izvirni dopisi.

Z Gorenjskega, 30. aprila. „Slovenec“ je grajal pred nekaj časom vlačuganje ciganov. Predstojništvo kroparsko je na dopis odgovorilo in to tako, da je bilo razvidno, da si cigani po krivici prisvojajo domovje v Kropi in je potrjevalo ob enem tudi naše mnenje, da, ako se nikjer stanovitno vseliti nočejo, da bi si, kakor drugi, v potu svojega obraza kruh služili, naj bi se ona druhal vtaknila v delavnišnico. Vse to je sicer dobro rečeno in pisano, ali — kaj pomaga! Cigani se vlačijo okoli, kakor poprej in sicer babure z rjuhami polnimi otrok na hrbtu na ta račun, da imajo nekteri potne liste ali za godce ali za cujnarje; v resnici pa le kmete nadlegujejo na razne načine. Kroparsko razjasnilo mi je verjetno; toliko bolj čudno se mi pa dozdeva, da so se ciganom potni listi od vrada izročili, češ, saj imajo v Kropi svoje domovje! Ali ne bi kazalo županstvu zoper to se pritožiti, da tako od sebe odvrne sleherni odgovornost? Le tako bi utegnili priti do kakega vspeha. To vlačuganje je sramotno za vso deželo, in želeti — dá — zahtevati moramo, naj vradnije v tej zadevi bolj oistro ravnajo.

Z Gorenjskega, 28. apr. (Vojska. — Šmarince.) Politično nebo je oblačno. Povsod se delajo vojne priprave in vse kaže, da bo nastala nazadnje svetovna vojska. Iz majhnega raste veliko. Poknil je v Hercegovini vstanek; ni ga zadušil „ein milder Herbstregen“, kakor so norčevaje se z revno rajo pisali dunajski turški listi. In zdaj imamo rusko-turški rat, v katerem gre Turku za smrt ali življenje in tako se bo nadaljevala krvava drama in reševalo najvažniše vprašanje tega stoletja.

Kedaj in kak bo konec, ve le Bog; vendar trdno upanje imamo, da bo pravična slovanska reč zmagala turško divjaštvo, v kar pomozi Bog. Tudi na kmetih se za ta velevažni dogodek vse zanima in vsak želi srečo Slovanom in pogubo turškemu dušmaninu, saj turške divjosti so povsod znane, in osobito naša dežela je zadosti trpela, ko so prihrula turška barbarska krdela v mirne naše kraje. To pričajo že stare pripovedke, ki gredo od ust do ust, in ki bodo še poznim vnukom pričale o tužni preteklosti naših pradedov.

Skrajni čas je pač, da napoči zatiranim našim bratom dan svobode in da se otresejo jarma turškega, ki jih teži in žuli že toliko let.

Na zadnje si ne morem kaj, da ne bi omenil novih „šmarnc“, ki smo jih te dni dobili. V njih je prav podučna tvarina, gnljivi zgledi, s kratka, vse je res prav primerno za češčenje naše ljube Marije pomočnice. Izdajatelju čast. gosp. dr. Strbencu bo gotovo

vsak gorko hvalo vedel za to, in mi čast. duhovnike opozorimo, naj sežejo po teh izvrstnih šmarnicah in naj jih tudi med priprostim ljudstvom razširijo. Te šmarnice so res prava dušna hrana, ki oblažujejo in požlahtnujejo um in srce.

Z Dolenjskega, 26. aprila. Potres nas še zmirom obiskuje. Najhujši, kakor ste že naznanili, bil je 4. aprila ob 8 uri 29 m., malo manj ob 9, 10, in 11 uri v noč. 7. apr. ob poluosmih zvečer dokaj močan, 8. apr. ob dveh ponoči, ob polutreh, zjutraj ob polušestih, potem ob 6 uri in 13 m., močnejši; popoldne ob štirih, 11. apr. kmalo po polnoči, 14. apr. ob 6 uri 13 m. zvečer. 24. apr. ob $3\frac{1}{2}$, potem 2 uri 59 m. po noči, 25. apr. zjutraj ob 5. uri 5 m. dokaj močan. — Gibanje se čuti vselej od severozahoda proti jugovzhodu. Spremlja ga nekako podzemeljsko bobnenje. Čutilo se je to na vseh krajih od Trebna, Mirne, Št. Ruperta, Mokronoga, Sv. Trojice, Št. Janža, ob Savi, proti Škocjanu, Novemu mestu in naprej proti Hrvaškemu ter spodnje Štajarskemu. Posebnih škod dozdej še ni povzročil, razun da je nekoliko ometa odluščil ter starih dimnikov strehe zamenil z novimi.

Iz Reke, 28. aprila. Tudi danes, da si po precej dolgem odmoru, ne morem Vam poročati nič zanimivih novic. Ali jih tudi od mene trebate? Dobro sem uverjen, da nikdar letos še niste pogrešali mojih pisem takó lahko, kakor ravno sedaj, ko so vsega slovanskega sveta oči in srca obrnjena samo proti njega zagriženemu staremu sovražniku — Turku. Vsak, komur je znana žalostna zgodovina naših očakov in njih večni boji z divjimi mohamedanci, mora prav zdaj, ko je prišel ugoden čas za naš národ, moliti k vsepravičnemu Stvarniku, da bojujočemu se severnemu bratu — Rusu — podeli svoj nebeški blagoslov za njega človekoljubno požrtvovalnost. Nevarnost je zdaj v vsakem obziru zeló velika, kajti „Turek je hud“ — a tudi še dovolj mogočen. Pri vsem tem še razglašajo po vsih deželah Osmanci, da se bode sedaj pričela „sveta vojska“ s krščani, in kedor pozná zgodovino minulih vekov, spominja se navdušenosti turškega naroda pri takovih prilikah. Nimamo torej pred seboj vojske, kakoršne nam beleži zgodovina novjših časov, recimo našega stoletja. Nemško-francoska vojska je bila huda in velika, a sedanja nam ne obeta samo tega, nego celó mnogo hujše, to bode divja vojska. Pričakovati ne smemo od bojišča novic o kapitulacijah, kder se samo mirnim pótem podádo jeden drugemu, kakor n. pr. Napoleon III. v Sedanu Nemcem, temveč pripraviti se moramo na vsakovrstne okrutnosti, kakoršnih je vsa zgodovina Osmánov do vrha polna. Tu ne bode samo izmirjenje dovolj, nego-li se pričinja boj za bitje. Turek mora zmagati — ali biti do cela uničen. Priprosti vojak se za slabo hrano, ki jo navadno dobiva, veselo bojuje proti sovražnikom svojo vere — saj so mu v onem življenji obljubljena večna nebesa in lepe rajačice — kakó torej pohiteva v boj, kakó se bje, samó da bi tem prej dospel v svoja sveta nebesa! Kakova slast mu je pasti v bitvi! — A pogledimo na drugej strani gospodarja severne Evrope, mogočni národ ruski; mari ti ne gredó tudi vsi navdušeni v boj zoper staroga jim vruga? Ni-li velikanska navdušenost med vsemi Slovani vzdiguila svoj glas po časopisih z besedo — a v Ruskej prinesla je ona na oltar prosvete narodove dragocén, obilen dar? Fanatizem verski in navdušenost za svojo narodno idejo, to sta dva glavna faktorja dogodkov bodočih dni. A kar ta dva proizvo-

dita ne more biti nikakor samo hladnokrven — proračunan boj. Pogoditi se ne bodeta dala, izmirenja ni se nadejati — kakor žalostno in sramotno je — jeden mora poginiti popolnem. S trepečim srcem, a polni dobrih nadej, motrimo torej najbližje bodočnosti dogodke, in Bog daj, da bi zmaga ostala Rusom in ž njo tudi nam drugim Slovanom posredno. Bog jim toraj blagoslovi pravično orožje! Reški.

Dunaj, 1. maja. Včeraj se je pričel v prvostolnici podonavski prvi veliki shod katoličanski, kateri bode, vsaj tako upamo, pomladil Avstrijo v smislu katoliškem, ter vzbudil iz dremote in vnamarnosti mnoge vernike, da začnejo vzajemno in iskreno delati, kakor delajo katoličani po Nemškem, Angleškem, Francoskem. Oglasilo se jih je zanj do 3000; med njimi jih je 700 iz raznih dežel in držav, skoro 200 vsaj iz Ogerske. Dospeli so nekteri slovesniki tudi iz vnanjih neavstrijskih krajev. Mnogi naši škofje so ga počakali na pr. iz Solnograda, Zadra, Levova, Briksna, Linca itd.

Pozdravil je zbor v pondeljek večer izvrstni grof Pergen v kratkem toda krepkem navdušenem ogovoru, zaklicavši po krščanskem pozdravu iz dna svojega srca: Deo gratias! češ, vendar — vendar tudi na Dunaju, tudi v Avstriji vstaja in vzdiga se katoličan k živemu vzajemnemu delovanju po geslu vladarjevem in v zedinjenji s poglavarjem katoliškim in višimi pastirji duhovskimi v podporo in pospeh. Z Bogom na delo, pa bati se nič, kajti: Si Deus pro nobis, quis contra nos? Katoličani, edini v načelih, se o teh prepirali ne bomo. V vseh posvetvanjih bomo prosto delali kakor golobje, a tudi razumno in previdno.

Nato prebere tajnik Aumayer dotlej dospela čestitanja v pismenih zaupnicah ali telegrafičnih pozdravih iz raznih, tudi talijanskih in nemških krajev, iz Rima, Pariza, Berlina itd.

Potem volil se je soglasno z vzklikom grof Egbert Belcredi za prvosednika, za namestnika pa J. pl. Riccabona iz Innsbrucka, pa grof H. Brandis iz Linca, in koj spregovori prvosednik, da svest iz bratovske pomoči in složnosti hoče voditi posvetovanja, za ktera nimajo nobenega poslovnika ali državnega reda, vendar upa, da obravnavalo se bode vse redoma; nasvetuje, naj brzojavno pokloni se zbor sv. Očetu v Rim ter poprosi jih blagoslova; napové predsednike v raznih odborih in odsekih; opiše ob kratkem nalogo prvemu katoličanskemu shodu nasproti groznemu sedanjemu protivniku, brezverskemu liberalizmu, v katerem boju pa bode zmaga gotova v križu, v znamenji, v katerem je vzmagal nekdaš Konstantin. Torej le pogumno in složno vedno v edinosti s središčem katoliškim. V torek 1. maja pričel se je s slovesno službo božjo v stolnici sv. Štefana. Z Bogom na zdravje!

Domače novice.

V Ljubljani, 3. maja.

(K katoličanskemu zboru) na Dunaj je preteklo nedeljo z g. proštom Jarcem šel iz Ljubljane tudi g. Tom. Pirnat. V nedeljo večer je St. Vincencijsko društvo imelo ondi svoj veliki zbor, in predsedal mu je dr. Val. Wiery, knezoškof Krški, ter ogovoril pričujoče o ljubezni krščanski, kaj je in kateri sad do naša darovalcem in obdarovancem. V tem shodu se je častno imenovala tudi Ljubljana, kjer dokaj dobro prospeva omenjeno društvo. Katoliški shod so pozdravili iz Kranjske doslej nekaj po imenovanih zastopnikih osebno, nekaj brzojavno na pr. korarstvo in duhovstvo Ljub-

ljansko, korarji in frančiškani Novomeški, vredništvo Zg. Danice, predsedništvo podpornega društva duhovskega in družbe rokodelske itd.

(Imenovanje.) Državni pravdnik v Ljubljani, gospod Perše, je postal zavoljo svojih „zaslug“ više deželne sodnije svetnik.

(„Beseda“ na korist pogorelcem na Viču) je bila v torek 1. t. m. v ljubljanski čitalnici sijajna, vsi prostori prepolnjeni, tedaj tudi dohodek izdaten. „Sokolu“ gre hvala, da je prvi spomnil se ubogih pogorelcov. (Naj bo tu sém še pristavljeno, da vredništvo „Laibacherice“ ni hotelo sprejeti naznanila o tej dobrodelni besedi. Lepo vredovan list tak!)

(O zadevah „Matice Slovenske“) piše se v „Slovenču“ št. 43, da naj odbor „Matice Slovenske“ pové namen, kteremu bode služil popis geografskih krajnih imen in koliko dopisov mu je že došlo itd. Na to odgovarjamo to-le: Že v poli, ki se rodoljubom pošilja, naznanja se, da se ta imena nabirajo za znanstvene namene „Matice Slovenske“ in pri začetku razpošiljanja se je po vseh slovenskih časopisih prosilo, naj bi izobraženi domoljubi blagovoljno napolnovali to polo z imeni svojega kraja; ravno tako se je tudi pri zadnjem občnem zboru „Matice Slovenske“ poudarjala ta prošnja ter se je tudi povedalo, da naši vrli rodoljubi tej odborovi želji tudi radi vstrežajo in mu pridno pošiljajo napolnjene pole. „Matica Slovenska“ pošilja izobraženim rodoljubom, največ duhovnikom po Slovenskem te pole s prošnjo, naj bi jih napolnovali z geografičnimi imeni svoje fare. Popolna zbirka teh imen bode imela dvojni namen, t. j. koristiti znanosti in vstrežati djanskim potrebam. V krajepisnih imenih je namreč veliko starinskega zaklada naše slovensčine zakopanega; iz njih bodo jezikoslovci, starinoslovci in zgodovinarji brez dvombe lahko važne podatke na svetlo spravljali. Skoro vsi izobraženi narodi, tudi druga slovanska plemena imajo take popolne in natančne zbirke, ktere so učenjakom podlaga pri njih preiskavah. Ta imena bodo tedaj na korist jezikoslovju, slovanskemu starinstvu in slovenski zgodovini; pa tudi djansko porabljava bode taka zbirka, ako bode primerno urejena, za vsakega, ki bode hotel vedeti, kje je ta ali oni manj znani kraj, ako njega imé kje bere ali sliši. To dvojno korist pa bode zbirka le imela, ako bode popolna. Zato prečastite gospe, kterim te pole pošiljamo, še enkrat uljudno prosimo, naj domači védi žrtvujejo toliko truda, da kolikor mogoče popolnoma napolnujejo te pole in jih pošiljajo „Matici Slovenski.“ Radostno naznanjamo, da ima „Matica“ že blize 300 teh prav lepo napolnjenih pol (nektere celó z obširnimi posebnimi prilogami, z narisanimi zemljevidi itd.) Želeti bi bilo, da bi nam posebni prijatelji slovenske slovnice (ako smemo še kaj prositi) pri bolj neznanih krajnih imenih blagovolili imenovati tudi še drugi in peti sklon (česa? kje? v — na —) in tudi, če se imé rabi raji v množini kakor v ednini itd. Za vsako tako dobro zrnice bomo rodoljubom zeló hvaležni.

Tajništvo „Matice Slovenske“.

Telegrafične denarne cene 2. maja.

Papirna renta 58.25 — Srebrna renta 63.90 — Zlata renta 63.90. — 1860letno državno posojilo 106.75 Bankina akcije 762 — Kreditne akcije 137.90 — London 128.85 — Srebro 111.25. — Ces. kr. cekini 6.13 — 20-frankov 10.32.

Poziv.

G. Anton Valentincič naj bi se zastran popravljanja orgel kmalo oglašil pri g. organistu v Prečni! (2)